

آموزش فنون و مهارت‌های معلمی

نویسنده: دکتر محمود نیک‌زاد

نشر دانشگاه تهران

۱۳۸۷

سرشناسه	نیک زاد، محمود، ۱۳۱۳-
عنوان و نام پدیدآور	آموزش فنون و مهارت‌های معلمی / نویسنده محمود نیک زاد
مشخصات نشر	تهران : دانشگاه تهران، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری	۱۶۶ ص. : جدول.
شابک	۹۶۴-۷۹۹۲-۱۴-۹ ریال : ۳۰۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه : ص. [۱۶۳]-۱۶۶.
موضوع	تدریس.
موضوع	کلاس داری.
رده بندی کنگره	۱۳۸۷ ۱۷۶ ۹۴ ن ۱۰۲۵/۳ LB
رده بندی دیویی	۳۷۱ / ۳
شماره کتابخانه ملی	۱۲۰۱۷۱۹

نشر دانشگاه تهران

عنوان کتاب: آموزش فنون و مهارت‌های معلمی

نویسنده: دکتر محمود نیک زاد

ناشر: دانشگاه تهران محمود

چاپ و صحافی: سارنگ

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۸۷

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۶۴-۷۹۹۲-۱۴-۹

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

آدرس: میدان انقلاب، نرسیده به جمارزاده شمالی، خ قائم مقام، پلاک ۳۷، طبقه ۴

تلفن: ۶۶۹۰۷۶۸۶ همراه: ۰۹۱۲۴۱۹۱۵۴۷

کلیه حقوق محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴	پیشگفتار.....
۶	بخش اول: فلسفه و مهارت‌ها.....
۷	فصل اول: تمرین فنون و مهارت‌های معلمی.....
۷	سراغاز.....
۷	هدف‌های تمرین معلمی.....
۹	فلسفه روش‌های تدریس.....
۹	علت چیست؟.....
۱۱	مسئولیت‌های معلمین جدید.....
۱۳	فصل ۲: هنر معلمی در عصر حاضر.....
۱۳	نیازهای معلم.....
۱۳	معلم انسانی است که:.....
۱۴	الف - هدف ارتباط انسانی.....
۱۴	ب - هدف مسئولیت‌های اجتماعی.....
۱۶	لزوم رشد یافتگی عقلی مربی و معلم.....
۲۰	دروس تربیتی پیش‌نیاز تمرین دبیری.....
۲۲	الف - توانایی رهبری.....
۲۲	ب - بهداشت و وضع جسمانی.....
۲۳	د - تعادل روحیه و عواطف.....
۲۳	ر - تمایلات اجتماعی.....
۲۶	فصل ۳: مهارت‌های موردنیاز برای تدریس.....
۲۹	بخش دوم: فنون و مهارت‌ها.....

فصل ۱: فنون تدریس	۳۰
استفاده از فنون تغییر محرک در کلاس	۳۰

فصل ۲: مهارت‌ها	۳۳
نقش صدا و بیان معلم در یادگیری و تدریس	۳۳
عواملی که در بهبود کیفیت صدا مؤثرند عبارتند از:	۳۴
استفاده از مهارت زمینه‌سازی و شروع در تدریس	۳۵
موارد استفاده از مهارت شروع	۳۵
ویژگیهای شروع	۳۶
استفاده از مهارت پرسش در تدریس	۳۶
استفاده از مهارت‌های غیرگفتاری در تدریس	۳۷
استفاده از مهارت سخنرانی در تدریس	۳۸
بهره‌گیری از مهارت تشویق و تنبیه در تدریس	۴۰
اداره کلاس درس	۴۲

فصل ۳: تعریف انضباط و انضباط در کلاس درس	۴۵
چند توصیه مفید در زمینه ایجاد انضباط	۴۶
شرایط مناسب کلاس درس در ایجاد انضباط	۴۷
تأثیر تندرستی و سلامت روانی در برقراری انضباط	۴۸
۱- ناز سایی جسمانی	۴۸
۲- مشکلات عاطفی	۴۸
علل اجتماعی بی‌انضباطی	۴۹
تأثیر رفتار و شخصیت مربیان در برقراری انضباط	۴۹

بخش ۳: فنون و مهارت‌ها	۵۱
------------------------	----

فصل اول: کلیات روشهای تدریس	۵۲
مقدمه - تعریف روش	۵۲

۵۳	انواع روشها
۵۳	الف - سخنرانی
۵۴	ب - روش گفتاری - نوشتاری
۵۵	ج - روش مباحثه‌ای
۵۶	د - روش سقراطی (پرسش - پاسخی)
۵۶	ظ - محاسن روش پرسش و پاسخی
۵۷	ه - روش مشاهده و آزمایش (تجربی) یا روش علمی
۵۸	و - روش طرح یا پروژه
۵۹	نکاتی که باید در اجرای این روش به کار رود عبارتند از:
۶۰	ی - روش حل مسئله
۶۱	ط - روش آمیخته
۶۱	- اجرای تدریس
۶۱	زمینه‌سازی برای شروع تدریس
۶۲	تمرین زمینه‌سازی
۶۳	هدف از اجرای شروع
۶۳	ویژگی‌های شروع
۶۴	به کارگیری شیوه‌های تدریس مناسب برای عرضه مطالب
۶۴	جمع‌بندی مطالب درس یا خلاصه درس
۶۶	انواع جمع‌بندی
۶۶	۱- انواع جمع‌بندی دوره‌ای (مروری)
۶۷	۲- جمع‌بندی انتقالی
۶۷	- ارزشیابی از روش تدریس
۶۷	ارزشیابی تکوینی یا مرحله‌ای
۶۸	ارزشیابی آموخته‌ها در انتهای درس
۶۹	کیفیت جوابهای فراگیران
۷۰	نکات مهم در تهیه سئوالات
۷۰	طرح جدول زمان‌بندی درس

فصل ۲: ارزشیابی طرز تهیه انواع آزمون‌های پیشرفت تحصیلی	۷۳
۱- تعریف ارزشیابی و کاربرد آن	۷۳
۲- مفهوم ارزشیابی در تعلیم و تربیت	۷۳
۳- ارزشیابی گروهی دانش‌آموزان	۷۴
۴- ارزشیابی فردی	۷۵
۵- سنجش و اندازه‌گیری‌های عینی	۷۶
۶- تعریف آزمون عینی و انواع آن	۷۶
۷- آزمون‌های ذهنی و انتقاد به آن در چهار زمینه	۷۷
۸- روش تجربی	۷۸
۹- راهکارهای توسعه ارزشیابی	۷۹

فصل ۳: ایجاد خلاقیت در محیط آموزشی	۸۱
هدفهای تربیتی خلاقیت:	۸۳
روشهای ایجاد خلاقیت	۸۴
ماهیت خلاقیت	۸۵
شناخت روشهای مفید ایجاد خلاقیت در کلاس و در کارگاه	۸۵
شناخت خلاقیت موکول به چهار عامل زیر است:	۸۵
۱- سلاست و روانی در سه مقوله زیر مشخص می‌شود:	۸۵
۲- اصالت و تازگی	۸۶
۳- استادی و مهارت	۸۷
۴- انعطاف و تغییرپذیری	۸۸
استفاده از اوقات فراغت و سرگرمیها در ایجاد خلاقیت	۸۸
سرگرمیهای را می‌توان به طریق زیر عنوان کرد:	۸۸

فصل ۴: مراحل طرح درس	۹۰
----------------------	----

فصل ۵: چگونگی تعیین هدف‌های کلی و هدف‌های رفتاری	۹۴
۱- بررسی نیازهای فراگیران	۹۵
۲- بررسی نیازهای جامعه	۹۶
۳- دیدگاه‌های متخصصان موضوع‌های درسی	۹۶
هدف‌های جزئی	۹۷
هدف از طرح درس چیست؟	۹۷
تنظیم مراحل مختلف طرح درس	۹۸
تعیین هدف درس	۹۹
هدف‌های آموزشی	۹۹
چگونه هدف‌های آموزشی و رفتاری موجود در یک مبحث را مشخص کنیم	۱۰۱
۳- تعیین پیش نیاز	۱۰۶
۳-۱- تدوین پیش نیازها	۱۰۷
۳-۲- تلفیق متن درس با مواد پیش نیاز	۱۰۸
۴- تدارک مواد آزمایشی با وسائل کمک آموزشی	۱۰۹

فصل ۶:

۴-۱- وسائل کمک آموزشی و ضرورت استفاده از آنها	۱۱۰
۴-۲- تلفیق متن درس با مواد کمک آموزشی	۱۱۱

بخش ۴

فصل اول: ویژگی‌های معلم	۱۱۹
شرایط و خصائص معلم خوب	۱۱۹
- شناخت فراگیر	۱۲۰
علاقه و آشنائی به موادی که تدریس می‌کند	۱۲۰
آشنائی با روش‌های تدریس	۱۲۱
ویژگی‌های معلم در رابطه با متعلم	۱۲۲
فهرست خلاصه صفات ضروری یک معلم	۱۲۸

«بنام آنکه هستی نام از او یافت»

پیشگفتار

با توجه به نیاز دانشکده‌های علوم تربیتی، مراکز تربیت معلم و کارآموزان و کارورزان حرفه مقدس معلمی به دروس تربیتی کاربردی و فنون مهارت‌های معلمی، مؤلف بر آن شد تا با بهره‌گیری از پژوهش‌های جدید کاربردی و تجارب چندین ساله خود، کتاب را با بازنگری و تغییرات به چاپ بپردازد. با این امید که مورد قبول استادان و کاربران محترم و دانشجویان عزیز قرار گیرد.

در حال حاضر علی‌رغم انتشار کتاب‌های متعدد در موضوع‌های مختلف روان‌شناسی و تعلیم و تربیت به دلیل پیچیدگی و تخصصی بودن بیشتر این تألیفات گران‌بها، دانشجویان کارآموز و علاقه‌مندان به حرفه معلمی آن‌طور که شایسته است نمی‌توانند بهره‌کاربردی و عملی از آن آثار را به دست آورند؛ چرا که این قبیل آثار مشحون از مطالب تحلیلی و نظری و کمتر کاربردی است.

ما در این نوشتار دو هدف عمده زیر را مد نظر قرار داده و دنبال کرده‌ایم.

الف: ساده‌نویسی، جهت درک آسان مطالب.

ب: تأکید بر جنبه‌های کاربردی محتوای کتاب.

لازم به یادآوری است، که برنامه کارآموزی و کارورزی ناظر^۱ به تحقق آرمانهای زیر است:

الف: کارورزان و معلمان جدید، ارزشهای علمی و اخلاقی را به خوبی درک کنند.

ب: مصالح اجتماعی را در نظر بگیرند و به تفاوت‌های فردی احترام بگذارند.

ج: با برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی منظم، هدفهای آموزشی را تحقق بخشند.

د: با روشها و فنون تدریسی متناسب با موضوع درسی خود آشنا باشند.

ه: با شرکت دادن فراگیران در امر یادگیری، فراگیری را آسان و لذت بخش سازند.

و: هدفهای همکاری گروهی و رقابت سالم اجتماعی را به منظور قبول مسئولیت در برنامه‌های آموزشی خود در نظر گیرند و به اجرا در آورند.

ظ: پیوسته به ارتقاء سطح دانش و بینش خود بیافزایند، تا شایستگی تکریم و احترام اجتماعی یابند.

محمود نیک‌زاد

۱. این اثر به صورت تکثیر بلی‌کپی از انتشارات دانشگاه شهید رجایی است. (۱۳۷۴)

دبیر جهان‌دیده خوب چهارا

الف: به هر کاد دستور بد پوزمهر

«فردوسی»

بشکست عهد صحبت اهل طریق را
تا اختیار کردی از آن این فریق راه؟
وین سعی می‌کند که بگیرد غریق را!

ب: صاحب‌دلی به مدرسه آمد زخانقاه
گفتم میان عابد و عالم چه فرق بود
گفت آن گلیم خوبش بدو می‌برد ز موج

«سعدی»